

Fimmtudaginn 15. desember 1994.

Nr. 222/1992.

Kristján Stefánsson

(Hilmar Ingimundarson hrl.)

gegn

Hf. Eimskipafélagi Íslands

(Sigurður G. Guðjónsson hrl.)

Skuldabréf. Málskostnaður. Aðilaskipti.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Gunnlaugur Claessen og Markús Sigurbjörnsson.

Áfrýjandi skaut þessu máli til Hæstaréttar með stefnu 21. maí 1992. Hann krefst aðallega sýknu af öllum kröfum stefnda, en til vara lækkunar á þeim auk málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Fyrir Hæstarétti var lýst yfir því, að Hf. Eimskipafélag Íslands væri orðið eigandi þeirrar kröfu, sem Verðbréfamarkaður Fjárfestingarfélagsins hf. sótti í máli þessu í héraði. Hefur fyrrnefnda félagið því tekið við aðild að málinu með vísan til 1. mgr. 22. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, sbr. 166. gr. sömu laga, eins og henni var breytt með 20. gr. laga nr. 38/1994.

Af hálfu áfrýjanda hefur þeirri nýju málsástæðu verið haldið fram fyrir Hæstarétti til stuðnings kröfu um sýknu, að fallið hafi verið frá kröfum á hendur honum í dómsmáli, sem er getið í hinum áfrýjaða dómi og Verðbréfamarkaður Fjárfestingarfélagsins hf. höfðaði á árinu 1989 gegn áfrýjanda og samskuldurum hans á grundvelli sömu skuldabréfa og kröfur eru byggðar á í þessu máli. Stefndi mótmælti þessari málsástæðu sem of seint fram kominni. Hún er með öllu haldlaus til sýknu í máli þessu og kemur þegar af þeirri ástæðu ekki frekar til álita.

Eins og getið er í hinum áfrýjaða dómi, hefur áfrýjandi meðal annars borið því við, að hann hafi að fullu greitt Verðbréfamarkaði Fjárfestingarfélagsins hf. skuld þá, sem mál þetta er höfðað um, með skuldabréfum að fjárhæð 2.000.000 króna, sem hann hafi af-

hent lögmanni félagsins 7. mars 1990. Af hálfu stefnda hefur þeirri staðhæfingu verið mótmælt og því haldið fram, að skuldabréf þessi hafi verið afhent að handveði til tryggingar fyrir kröfunum, sem eru sóttar í þessu máli, en í kröfugerð hafi verið tekið fullt tillit til greiðslna, sem hafi fengist af skuldabréfunum. Áfrýjandi hefur ekki sýnt fram á með neinum þeim hætti, sem heimild er til í máli samkvæmt XVII. kafla laga nr. 91/1991, að skuldabréfin hafi verið afhent í öðru skyni en stefndi heldur fram, og verður því ekki fallist á þessa málsástæðu.

Með þessari athugasemd ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm með vísan til forsendna hans.

Dæma verður áfrýjanda til að greiða stefnda málskostnað, svo sem greinir í dómsorði, en við ákvörðun hans er tekið tillit til þess, að áfrýjun málsins er með öllu að ófyrirsynju, sbr. 1. og 2. mgr. 131. gr. laga nr. 91/1991.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Áfrýjandi, Kristján Stefánsson, greiði stefnda, Hf. Eimskipafélagi Íslands, 300.000 krónur í málskostnað.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 23. mars 1992.

Mál þetta, sem dómtekið var 9. mars sl., höfðaði Verðbréfamarkaður Fjárfestingarfélagsins hf., kt. 590789-2089, Hafnarstræti 7, Reykjavík, fyrir bæjarþingi Reykjavíkur með áskorunarstefnu, þingfestri 13. nóvember 1990, á hendur Kristjáni Stefánssyni, kt. 010345-3169, Frostaskjóli 81, Reykjavík. Máli þessu var vikið til almennrar meðferðar 9. apríl 1991.

Dómkröfur stefnanda eru, að stefndi greiði stefnanda skuld, að fjárhæð 2.063.141,96 kr., með dráttarvöxtum [...] auk málskostnaðar [...], allt að frádregnum innborgunum, að fjárhæð 100.000 kr. 11. okt. 1988, 114.573 kr. 21. sept. 1989, 100.000 kr. 5. okt. 1989, 50.000 kr. 16. okt. 1989, 130.000 kr. 11. júlí 1990, 133.553 kr. 20. júlí 1990 og 218.823 kr. 24. september 1990. [...]

Af hálfu stefnda er aðallega krafist sýknu af öllum kröfum stefnanda. Til vara er krafist lækkunar á stefnukröfum. Jafnframt er þess krafist, að stefnandi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar [...].

I.

Stefnandi kveður hina umstefndu skuld vera samkvæmt fjórum samhljóða nafnskuldabréfum, út gefnum í Reykjavík 26. nóv. 1987 af Blásteini

sf., hverju upphaflega að fjárhæð 470.000 kr., bundnum lánskjaravísitölu með grunnvísitölu 1841. Samkvæmt ákvæðum bréfanna skyldi endurgreiða lánin með átta afborgunum á eins mánaðar fresti, í fyrsta sinn 15. maí 1988, og skyldu bréfin ekki bera samningsvexti. Heimilt skyldi að gjaldfella eftirstöðvar skuldabréfanna, ef ekki væru staðin skil á greiðslum af bréfunum. Í bréfunum sé ákvæði um hæstu lögleyfðu dráttarvexti af vanskilum skuldarinnar. Skuldabréfin séu gefin út til Bryndísar Práinsdóttur, sem hafi framselt skuldabréfin 1. des. 1987 Verðbréfasjóðnum hf. samkvæmt varðveittu umboði. Verðbréfasjóðurinn hf. hafi síðar framselt skuldabréfin stefnanda málsins samkvæmt varðveittu umboði.

Stefndi Kristján Stefánsson hafi ásamt Kjartani Daníelssyni og Jóni Þór Einarssyni tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð á greiðslu skuldabréfanna, en Jóni og Kjartani sé ekki stefnt í máli þessu, þar sem dómur á hendur þeim til greiðslu skuldarinnar hafi þegar gengið í bæjarþingi Reykjavíkur. Þrátt fyrir ítrekaðar innheimtutilraunir hafi ekki verið staðin skil á greiðslum af bréfunum frá og með gjalddaga 15. maí 1988 að öðru leyti en að 100.000 kr. hafi verið greiddar 11. okt. 1988, 114.573 kr. 21. sept. 1989, 100.000 kr. 5. okt. 1989, 50.000 kr. 16. okt. 1989, 130.000 kr. 11. júlí 1990, 133.553 kr. 20. júlí 1990 og 218.823 kr. 24. september 1990.

Stefnandi sundurliðar stefnu fjárhæðina svo:

Gjaldfallinn verðbættur höfuðstóll 15. maí 1988	kr. 2.062.791,96
Bankakostnaður	— 350,00
Samtals	kr. 2.063.141,96

Kveður stefnandi málið höfðað samkvæmt 17. kafla laga nr. 85/1936. Dómkröfur séu studdar við reglur samninga- og kröfuréttar, en krafa um málskostnað við 12. kafla laga nr. 85/1936, sbr. lög nr. 54/1988. Krafa um dráttarvexti styðjist við lög nr. 25/1987. Krafa um virðisaukaskatt á málflutningsþóknun styðjist við lög nr. 50/1988. Stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur aðili, og beri því nauðsyn til að fá dóm fyrir skattinum úr hendi stefnda.

II.

Stefndi kveður málsatvikum ekki fyllilega rétt lýst. Hann kannast við að hafa ritað sem sjálfskuldarábyrgðarmaður á skuldabréfin 26. nóvember 1987. Hins vegar hafi kröfuhafinn, Bryndís Práinsdóttir, lýst yfir því sama dag, að kæmi til framsals á þessum skuldabréfum, félli niður ábyrgð stefnda af bréfunum, sbr. yfirlýsingu Bryndísar, dags. 26. nóvember 1987.

Í málavaxtalýsingu stefnanda sé fullyrt, að Bryndís hafi framselt bréfin Verðbréfasjóðnum hf. 1. desember 1987 samkvæmt varðveittu umboði.

Þessu sé mótmælt af stefnda, þar sem slíkt framsal væri með öllu löglaut. Við munnlegan málflutning rökstuddi lögmaður stefnda þessa málsástæðu svo, að umboð Bryndísar Práinsdóttur tæki samkvæmt orðalagi sínu aðeins til þeirra verðbréfa, sem hún hefði átt í vörslu sjóðsins við útgáfu þess 15. desember 1986, en þau bréf, sem hér sé deilt um, hafi verið gefin út 26. nóvember 1987.

Síðan segi, að Verðbréfasjóðurinn hf. hafi framselt skuldabréfin Verðbréfamarkaði Fjárfestingarfélagsins hf. samkvæmt varðveittu umboði. Þessu sé einnig mótmælt. Hið rétta sé, að einhver (ólæsilegt) f. h. Fjárfestingarfélags Íslands framselji bréfin Verðbréfasjóðnum hf. Síðan sé það Marksjóðurinn hf., en ekki Verðbréfasjóðurinn hf., sem framselji skuldabréfin Verðbréfamarkaði Fjárfestingarfélagsins hf. Af þessu sé ljóst, að framsöl skuldabréfanna séu ekki lögleg og um óslitna framsalsröð sé ekki að ræða.

Pá sé þess að engu getið, að stefndi hafi afhent lögmanni stefnanda, þ. e. Fjárheimtunni hf., fjögur skuldabréf 7. mars 1990, að fjárhæð samtals 2.000.000 kr., vegna þessara skuldabréfa, sem tvímælalaust eigi að koma til frádráttar stefnukröfum, ef til komi.

Sýknukröfu sína kveður stefndi reista á því, að stefnandi sé ekki réttur aðili máls þessa. Hér sé um að ræða nafnbref, sem ekki hafi verið breytt í handhafabréf. Framsal skuldabréfanna beri það með sér, að um óslitna framsalsröð sé ekki að ræða og sá aðili, sem framselji síðast bréfin til stefnanda, hafi ekki haft til þess formlega heimild, þar sem þau höfðu aldrei verið framseld honum. Þá liggi ekki fyrir í málinu, að hinn upprunalegi kröfuhafi, Bryndís Práinsdóttir, hafi framselt bréfin Verðbréfasjóðnum hf.

Í núgildandi lögum um verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóði nr. 20/1989, 3. mgr. 5. gr., hafi aðeins verðbréfamíðlari heimild til framsals á verðbréfum í nafni víðskiptamanns samkvæmt skriflegu umboði. Þessi heimild nái því aðeins til verðbréfamíðlara samkvæmt 3. gr. laga nr. 20/1989, en ekki til annarra aðila, svo sem verðbréfasjóða. Hér sé um að ræða persónubundinn rétt, sem ekki taki til lögaðila. Í þessu efni sé einnig vísað til fyrri laga um þetta efni, þ. e. laga nr. 27/1986 um verðbréfamíðlun, sem heimiluðu ekki slíkt framsal, en þau lög hafi verið í gildi, er ætlað framsal Bryndísar Práinsdóttur sé sagt hafa farið fram.

Pá sé sýknukrafan einnig studd þeim rökum, að ábyrgð stefnda hafi fallið niður við ætlað framsal Bryndísar á bréfunum samkvæmt yfirlýsingu hennar frá 26. nóvember 1987. Formlega sé Bryndís enn kröfuhafi, og verði því stefnandi að sæta öllum þeim mótbárum, sem stefndi geti haft uppi gegn kröfum hennar.

Loks sé sýknukrafan studd þeim rökum, að stefnukrafan sé að fullu greidd, bæði með þeim innborgunum, sem tilgreindar séu í stefnu, svo og með þeim skuldabréfum, að fjárhæð 2.000.000 kr., sem afhent hafi verið lögmanni stefnanda 7. mars 1990.

Varakrafa stefnda beinist að því, að allar greiðslur eigi að draga frá höfuðstól stefnukröfunnar miðað við innborganir hverju sinni og vaxtakröfur stefnanda eigi því að miðast við höfuðstól hverju sinni að teknu tilliti til innborgana. Þá sé kröfu stefnanda um virðisaukaskatt á málkostnað mót-mælt, þar sem lagaheimild til slíks sé ekki til að dreifa.

III.

Mál þetta var höfðað sem áskorunarmál, en vikið til almennrar meðferðar, þegar tekið var til varna af hálfu stefnda.

Hinn 9. apríl 1991 lagði stefnandi fram greinargerð. Þar ítrekar hann, að málið sé höfðað og rekið samkvæmt 17. kafla laga nr. 85/1936 og að stefndi fái aðeins komið að þeim vörnum í málinu, sem heimilaðar séu samkvæmt 17. kafla laga nr. 85/1936.

Stefnandi kveðst mótmæla þeirri sýknuástæðu stefnda, að framsalsröð skuldabréfanna hafi rofnað og að stefnandi sé því ekki réttur aðili málsins. Kveður hann framsal Bryndísar Práinsdóttur á skuldabréfum til Verðbréfasjóðsins hf. skv. varðveittu umboði til Fjárfestingarfélags Íslands hf. hvorki brjóta í bága við lög um verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóði nr. 20/1989 né eldri lög um verðbréfamíðlun nr. 27/1986.

Hinn 1. desember 1987, þegar starfsmaður Fjárfestingarfélags Íslands hf. hafi fyrir hönd félagsins framselt skuldabréfin Verðbréfasjóðnum hf. samkvæmt varðveittu umboði, hafi verið í gildi lög nr. 27/1986 um verðbréfamíðlun. Samkvæmt 3. mgr. 7. gr. þeirra laga sé „verðbréfamíðlara“ heimil að að framselja verðbréf í nafni viðskiptamanns samkvæmt varðveittu umboði. Í 2. mgr. 2. gr. laganna sé það skilgreint, hver geti verið „verðbréfamíðlari“ samkvæmt lögnum, og sé skilgreiningin þannig: „Með verðbréfamíðlara er í lögum þessum átt við þann sem fengið hefur leyfi skv. 4. gr. og þá sem starfa undir stjórn og á ábyrgð hans að verðbréfamíðlun.“ Í 2. mgr. 4. gr. laga nr. 27/1986 sé félagi eða stofnun heimilað að reka verðbréfamíðlun að fullnægðu m. a. því skilyrði, að sá, sem veitir verðbréfamíðluninni forstöðu, hafi leyfi sem verðbréfamíðlari skv. 1. mgr. 4. gr. laganna.

Forstöðumaður Fjárfestingarfélags Íslands hf. hafi haft leyfi sem verðbréfamíðlari, þegar skuldabréfin hafi verið framseld, og með vísan til 2. mgr. 2. gr. og 2. mgr. 4. gr. laga nr. 27/1986 hafi Fjárfestingarfélagi Íslands hf. því verið heimilt að reka verðbréfamíðlun og jafnframt starfsmanni félagsins heimilt að framselja skuldabréfin fyrir hönd félagsins.

Stefnandi kveðst jafnframt fylgja reglum samningaréttar um umboð því til stuðnings, að framsalsröð skuldabréfanna sé órofin. Stefndi haldi því fram, að stefnandi sé ekki réttur aðili málsins, þar sem Marksjóðurinn hf. hafi framselt skuldabréfin stefnanda, en ekki Verðbréfasjóðurinn hf. Dómskjal nr. 13 sé umboð frá m. a. Verðbréfasjóðnum hf. og Marksjóðnum hf. til lögmanns stefnanda, Þorsteins Einarssonar hdl., til að framselja skuldabréf fyrir hönd hlutafélaganna til stefnanda máls þessa. Þegar lögmaðurinn hafi framselt skuldabréfin stefnanda málsins, Verðbréfamarkaði Fjárfestingarfélagsins hf., hafi orðið sú ritvilla við áritun framsala, að framseljandi hafi ranglega verið greindur Marksjóðurinn hf., en ekki Verðbréfasjóðurinn hf. Í stefnu sé því hins vegar rétt lýst, að Verðbréfasjóðurinn hf. sé framseljandi skuldabréfanna. Stefnandi kveðst byggja á því, að um bersýnilega ritvillu sé að ræða við framsal skuldabréfanna, sem geti ekki leitt til þess, að framsalsröð teljist rofin, og að stefnanda sé því heimilt að leiðrétta fyrrgreinda ritvillu.

Stefnandi kveðst mótmæla þeirri sýknuástæðu stefnda, að sjálfskuldarábyrgð hans hafi fallið niður við framsal skuldabréfanna til Verðbréfasjóðsins hf. 1. desember 1987. Því sé mótmælt, að fram lögð yfirlýsing Bryndísar, dags. 26. nóvember 1987, geti haft áhrif í máli þessu. Mál þetta sé höfðað og rekið skv. 17. kafla laga nr. 85/1936, og um kröfu stefnanda gildi réttarreglur um viðskiptabréf. Samkvæmt þeim reglum glattist sú mótbára við framsal skuldabréfanna gagnvart stefnanda, sem sé grandlaus framsalshafi, sem lýtur að því, að ábyrgð stefnda á greiðslu skuldabréfsins sé niður fallin.

Stefnandi kveðst mótmæla þeirri fullyrðingu stefnda, að stefnukrafan sé að fullu greidd. Skuldabréfin beri það ekki með sér, að þau séu greidd að fullu. Það sé rétt, er segi í greinargerð stefnda, að vegna máls þessa hafi stefndi afhent stefnanda 7. mars 1990 fjögur skuldabréf, samtals að fjárhæð 2.000.000 kr. Það sé hins vegar ekki rétt, að stefnandi hafi móttengið skuldabréfin sem greiðslu stefnukröfunnar, heldur hafi skuldabréfin verið sett stefnanda að handveði til tryggingar greiðslu stefnukröfunnar. Skuldari þeirra skuldabréfa hafi greitt samtals 482.376 kr. inn á skuldabréfin, og hafi sú fjárhæð komið sem innborgun á mál þetta, 130.000 kr. 11. júlí 1990, 133.553 kr. 20. júlí 1990 og 218.823 kr. 24. september 1990.

Krafa um 24,5% virðisaukaskatt á málskostnað styðjist við lög nr. 50/1988. Stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur, og til að stefnandi komi skaðlaus út úr málshöfðuninni, sé nauðsynlegt að taka tillit til 24,5% virðisaukaskatts við ákvörðun málskostnaðar.

IV.

Í stefnu er framsölum veðskuldabréfanna þannig lýst: „Skuldabréfin eru gefin út til Bryndísar Práinsdóttur, sem framseldi skuldabréfin 1. 12. 1987 til Verðbréfasjóðsins hf. skv. varðveittu umboði. Verðbréfasjóðurinn hf. framseldi síðar skuldabréfin til stefnanda þessa máls, Verðbréfamarkaður Fjárfestingarfélagsins hf., skv. varðveittu umboði.“ Stefnandi hefur lagt fram skuldabréf þau, sem hann reisir á kröfur sínar, og eru þau í samræmi við lýsingu í stefnu að öðru leyti en því, að það er Fjárfestingarfélag Íslands hf., verðbréfamarkaður, sem áritar framsal bréfanna til Verðbréfasjóðsins hf. samkvæmt varðveittu umboði. Umboð þetta hefur verið lagt fram, og er það frá Bryndísi Práinsdóttur, en bréfin voru gefin út henni til handa. Þykir því augljóst, að Fjárfestingarfélag Íslands framselji veðskuldabréfin fyrir hönd Bryndísar Práinsdóttur samkvæmt varðveittu umboði. Þá er síðara framsal áritað svo sem framseljandi sé Marksjóðurinn hf., en stefnandi heldur því fram í greinargerð, að framseljandi sé í raun Verðbréfasjóðurinn hf., eins og lýst sé í stefnu, og það sé ritvilla, eins og framsalið sé skráð á bréfunum.

Af hálfu stefnda var við munnlegan málflutning sett fram sú málsástæða, að þar sem hér væri um mál að ræða, sem rekið væri samkvæmt XVII. kafla laga nr. 85/1936, ætti stefnandi að bera halla af því, að bréfunum væri að þessu leyti ekki nákvæmlega lýst í stefnu, sem og, ef framsöl væru ekki hárreitt. Ekki var þó krafist frávísunar málsins frá dómi, en látið að því liggja, að ástæða væri til að vísa því frá dómi ex officio. Þar sem sótt hefur verið þing af hálfu stefnda og hann er upplýstur um alla málavexti, þykir ekki ástæða til að fallast á þá málsástæðu stefnda, að hér sé um slíka vanreifun málsins að ræða, að varða eigi stefnanda réttarspjöllum. Tilgangur XVII. kafla laga nr. 85/1936 er að auðvelda eigendum tiltekinna krafna málsókn, en ekki öfugt. Stefnandi hefur margkrafist þess, að farið sé með málið samkvæmt þeim ákvæðum.

Fyrra framsal veðskuldabréfanna er gert af starfsmanni Fjárfestingarfélags Íslands hf., verðbréfamarkaði, til Verðbréfasjóðsins hf., og er skráð, að það sé gert samkvæmt varðveittu umboði. Lagt hefur verið fram í málinu umboð Bryndísar Práinsdóttur, sem er upphaflegur skráður eigandi skuldabréfanna, til Fjárfestingarfélags Íslands hf. Það er dagsett 15. desember 1986 og veitir Fjárfestingarfélagi Íslands hf. „fullt og ótakmarkað umboð til að framselja í mínu nafni til handhafa, eyðuframsali eða til tiltekins aðila, verðbréf, er ég á í þess vörslu“. Umboðið er veitt samkvæmt 3. mgr. 7. gr. laga nr. 27/1986, og fer framsalið fram í gildistíð þeirra laga. Ekki verður fallist á það með stefnda, að túlka skuli orðalagið „á í þess vörslu“ það

þröngt, að umboðið verði einungis talið taka til þeirra bréfa, er Bryndís átti í vörslu Fjárfestingarfélags Íslands hf. á útgáfudegi umboðsins. Ekki hefur heldur verið sýnt fram á, að það hafi verið vilji hennar, að umboðið næði ekki til þessara bréfa. Því hefur ekki verið haldið fram, að hún hafi afturkallað umboðið. Veðskuldabréfin þykja því hafa verið framseld fyrir hönd og með vilja Bryndísar Práinsdóttur til Verðbréfasjóðsins hf.

Sú athöfn, sem hér er deilt um, þykir falla undir verðbréfamiðlun, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 27/1986. Í gildistið sömu laga var félagi eða stofnun heimilt að reka verðbréfamiðlun samkvæmt 2. mgr. 4. gr. að því tilskildu, að sá maður, sem veitti verðbréfamiðluninni forstöðu og hefði daglega stjórn hennar með höndum, hefði leyfi til slíkrar starfsemi. Stefnandi fullyrðir, að forstöðumaður Fjárfestingarfélags Íslands hf. hafi haft leyfi sem verðbréfamiðlari. Þessari fullyrðingu er ómótmælt af hálfu stefnda, en hann heldur því hins vegar fram, að hér hafi verið um persónubundinn rétt að ræða, sem takmarkast hafi við leyfishafann sjálfan. Um þetta fjallar 2. mgr. 2. gr. laga nr. 27/1986, en ákvæðið hljóðar svo: „Með verðbréfamiðlara er í lögum þessum átt við þann sem fengið hefur leyfi samkvæmt 4. gr. og þá sem starfa undir stjórn og á ábyrgð hans að verðbréfamiðlun.“ Af hálfu stefnanda hefur verið upplýst, að fyrra framsalið sé gert af Ingibjörgu Leifsdóttur, sem var starfsmaður Fjárfestingarfélags Íslands hf. á þeim tíma, sem framsalið fór fram. Verður að líta svo á, að hún hafi starfað undir stjórn og á ábyrgð forstöðumannsins og framsalið því einnig að þessu leyti verið gert af þar til bærum aðila lögum samkvæmt.

Að því er varðar hið síðara framsal, er um það deilt, hvort um óslitna framsalsröð sé að ræða eða ekki og hvort stefnandi sé réttur aðili málsins. Stefndi heldur því fram, að sá aðili, er framselur veðskuldabréfin stefnanda, hafi ekki haft til þess formlega heimild. Hinn 1. mars 1990 veitir Friðrik Jóhannsson, framkvæmdastjóri Verðbréfasjóðsins hf., Marksjóðsins hf., Frjálsa lífeyrissjóðsins hf. og Tekjusjóðsins hf., umboð til handa Sigurði G. Guðjónssyni hrl. og nafngreindum fulltrúum hans, þar með töldum Þorsteini Einarssyni, „til að framselja skuldabréf fyrir hönd ofangreindra hlutafélaga til Verðbréfamarkaðar Fjárfestingarfélagsins hf.“. Hið síðara framsal bréfanna er ritað af Þorsteini Einarssyni samkvæmt ofangreindu umboði til Verðbréfamarkaðar Fjárfestingarfélagsins hf. frá Marksjóðnum hf. Stefnandi fullyrðir í greinargerð sinni, að hér hafi orðið ritvilla, þar sem framseljandi sé Verðbréfasjóðurinn hf., en sé ranglega talinn Marksjóðurinn hf., og hafi mistök þessi orðið, þar sem sami aðili fór með umboð fyrir báða sjóðina. Þessu til staðfestu hefur hann lagt fram yfirlýsingu, sem er svohljóðandi:

„Því er hér með lýst yfir fyrir hönd Verðbréfasjóðsins hf., kt. 510185-1109, Hafnarstræti 7, Reykjavík, að Þorsteini Einarssyni hdl., Suðurlandsbraut 4 A, Reykjavík, var heimilt að framselja til Verðbréfamarkaðar Fjárfestingarfélagsins hf., kt. 590789-2989, Hafnarstræti 7, Reykjavík, fjögur samhljóða skuldabréf, útg. 26. 11. 1987, af Blásteini sf., hvert að fjárhæð 470.000 kr., verðtryggt með lánskjaravísitölu með grunnvísitölu 1841. Skuldabréfin voru upphaflega gefin út til Bryndísar Práinsdóttur. Skuldabréfin voru framseld Verðbréfasjóðnum hf. með varðveittu umboði, sbr. 3. mgr. 7. gr. laga nr. 27/1986. Ingibjörg Leifsdóttir, starfsmaður Fjárfestingarfélags Íslands hf., undirritaði framsölin á grundvelli hins varðveitta umboðs.

Verðbréfamarkaður Fjárfestingarfélagsins hf. er verðbréfafyrirtæki, sbr. III. kafla laga nr. 20/1989, sem sér bæði um rekstur Verðbréfasjóðsins og Marksjóðsins hf. og kemur fram fyrir þeirra hönd í dómsmálum vegna ákvæða 18. gr. laga nr. 20/1989.

Tekið skal fram, að Marksjóðurinn hf., kt. 680487-1629, Hafnarstræti 7, Reykjavík, var aldrei eigandi ofangreindra skuldabréfa.

Reykjavík, 6. 3. 1992.

F. h. Verðbréfasjóðsins hf. og Marksjóðsins hf.,

Einar Sigurjónsson hdl.,

deildarstjóri verðbréfamats- og innheimtudeildar.“

Þykir með þessari yfirlýsingu upplýst, að Marksjóðurinn hf. hafi aldrei verið eigandi veðskuldabréfanna og að þau hafi í hið síðara skipti verið framseld í samræmi við vilja eigenda þeirra, Verðbréfasjóðsins hf., og af þar til bærum aðila. Þykir stefnanda heimilt að sýna fram á, að mistök hafi orðið við framsal, og vera rétt að leiðrétta þau með þeim hætti, sem gert hefur verið. Framsalsröð þykir því ekki hafa verið rofin. Þykir stefnandi hafa sýnt fram á eignarrétt sinn að hinum umstefndu skuldabréfum, og telst hann því réttur og löglegur aðili að þessu máli. Krafa stefnda um sýknu vegna aðildarskorts er ekki tekin til greina.

Stefndi getur haft uppi vörn þá, sem reist er á yfirlýsingu Bryndísar Práinsdóttur, dagsettri sama dag og veðskuldabréfin eru út gefin, 26. nóvember 1987, að stefndi losni undan ábyrgð, komi til framsals á bréfunum. Stefndi hefur lagt fram yfirlýsingu þessa, sem er á lausu blaði, sbr. 3. mgr. 208. gr. laga nr. 85/1936. Hennar er hins vegar að engu getið á bréfunum sjálfum, svo sem nauðsyn ber til, ef skerða á rétt framsalshafa. Stefndi hefur ekki sannað grandsemi Verðbréfasjóðsins hf., og þykir mótbára þessi því hafa tapast við framsal hans. Ekki hafa heldur komið fram rök af hálfu stefnda, er raski þeirri meginreglu, að mótbára rakni ekki við að nýju, hafi hún glatast. Málsástæðu þessari er því hafnað.

Þar sem mál þetta er rekið samkvæmt XVII. kafla laga nr. 85/1936, verður ekki gegn mótmælum stefnanda fjallað um þá varnarástæðu, að skuldin sé greidd, né heldur, að fara hafi átt með innborganir inn á skuldina á annan hátt en gert var. Sýknukrafa stefnda, sem reist er á þessari málsástæðu, og varakrafa hans eru því ekki teknar til greina.

Við ákvörðun málskostnaðar er litið til þess, að mál var áður höfðað vegna sömu veðskuldabréfa gegn samskuldurum stefnda og dómur kveðinn upp í því 5. október 1990. Stefnda var upphaflega stefnt í því máli, en fallið frá kröfum á hendur honum. Ekki hefur verið sýnt fram á, að ógerlegt hafi verið að fram halda málsókn á hendur honum þá. Þegar þetta er virt, þykir málskostnaður, sem beri dráttarvexti samkvæmt III. kafla laga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir uppkvaðningu dómsins, hæfilega ákveðinn 50.000 kr.

Gegn mótmælum stefnda þykir stefnandi ekki hafa sýnt fram á það á fullnægjandi hátt, að hann sé ekki virðisaukaskattsskyldur vegna þeirrar starfsemi, er málsókn þessi felur í sér, og er virðisaukaskattur á málskostnað því ekki ákveðinn.

Hjördís Hákonardóttir borgardómari kvað upp dóminn.

D ó m s o r ð :

Stefndi, Kristján Stefánsson, greiði stefnanda, Verðbréfamarkaði Fjárfestingarfélagsins hf., 2.063.141,96 kr. með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla laga nr. 25/1987 frá 15. maí 1988 til greiðsludags, allt að frádregnum innborgunum, að fjárhæð 100.000 kr. 11. október 1988, 114.573 kr. 21. september 1989, 100.000 kr. 5. október 1989, 50.000 kr. 16. október 1989, 130.000 kr. 11. júlí 1990, 133.553 kr. 20. júlí 1990 og 218.823 kr. 24. september 1990 og 50.000 kr. í málskostnað með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla laga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir uppkvaðningu dómsins til greiðsludags.
